

Arhim. Daniil Oltean

RÂNDUIELILE TUNDERII ÎN MONAHISM ÎN PRIMELE SECOLE CREȘTINE

Introducere

Începând chiar din primele veacuri creștine, diferitele forme de exercitare a ascezei monastice atestă existența unui ritual al călugăriei. Primele rânduieli de intrare în monahism erau simple și cuprindeau doar îmbrăcarea novicelui cu haină călugărească sau rostirea unei făgăduințe. În timp, ritualul a evoluat până la slujba aflată și în zilele noastre în uz, care cuprinde patru momente mai importante: rostirea făgăduințelor, tunderea părului, schimbarea numelui și primirea hainelor călugărești.

Tradiția apostolică, lucrare atribuită Sfântului Ipolit al Romei, consemna, la mijlocul secolului al III-lea, faptul că intrarea în rândul comunității fecioarelor se făcea printr-o alegere și o făgăduință personale: „*Să nu se pună mâna peste o fecioară, căci doar alegerea ei o face fecioară*“¹. În Alexandria aceluiași secol, asceții rosteau la intrarea în cin o făgăduință specifică, amintită de Origen în comentariul său la Levitic: „*Și noi, așadar, când venim spre Dumnezeu și dăm vot să-i slujim în castitate, rostim cu buzele noastre și jurăm să pedepsim carnea noastră sau să-i facem rău, și să o readucem în sclavie ca să putem mântui duhul*“². O formă asemănătoare a acestor făgăduințe este atestată și de Sfântul Ciprian al Cartaginei, care scrie în *Despre chipul fecioarelor*: „*Cele ce s-au făgăduit lui Hristos*

---

1. Sfântul Ipolit al Romei, *Tradiția apostolică*, în diac. Ioan I. Ică jr., *Canonul Ortodoxiei, I: Canonul apostolic al primelor secole*, Deisis / Stavropoleos, Sibiu, 2008, p. 107.

2. Origen, *Omilii și comentarii la Levitic*, III, 4, Studiu introductiv, traducere și note de Adrian Muraru, Polirom, Iași, 2006, p. 107.

și ... s-au dăruit lui Dumnezeu, să-și împlinescă lucrarea lor hărăzită unei mari răsplăți³.

***Primirea în rândul fraților la anahoreții egipteni.
Veșmintele călugărești***

Anahoreții egipteni din secolul al IV-lea aveau oânduială simplă de introducere a unui frate în cinul monahal. Nu exista, în fapt, o slujbă specială sau un tipic exact. Fratele era doar îmbrăcat în haină călugărească de către bătrânul său, care avea și puterea de a i-o lua înapoi, dacă acesta nu se făcea vrednic de ea și de a-l alunga din pustie. Primirea hainei monahale era precedată de o perioadă de verificare a voinței începătorului de a se dedica traiului singuratic.

În jurul anului 313, când Sfântul Pahomie cel Mare intră în comunitatea avvei Palamon, organizată asemănător celei a Sfântului Antonie cel Mare, marele organizator al vieții cenobitice de mai târziu este acceptat, ca ucenic, doar după multe stăruințe. Însă când Palamon îl primește în chilia sa, îl și îmbracă în haine călugărești⁴. Versiunea arabă a vieții Sfântului Pahomie, care menționează un ritual de îmbrăcare a hainei monahale mai elaborat, asemănător celui de astăzi, este tributară unui context istoric mult mai recent⁵.

Mențiuni importante legate de hainele călugărești primite la intrarea în cin sunt date de *Viața Sfântului Antonie*, lucrare scrisă la câțiva ani după moartea acestuia, săvârșită în anul 356. Sfântul Atanasie cel Mare menționează că pe patul de moarte marele pustnic le-a spus ucenicilor săi:

„Împărțiți hainele mele. Dați Episcopului Atanasie o rasă și manta cu care mă învelesc și pe care am căpătat-o nouă de la el, iar la

3. Sfântul Ciprian al Cartaginei, *Despre chipul fecioarelor*, IV, în Sfântul Grigorie al Nyssei, *Despre feciorie. Împotriva desfrânării*; Sfântul Ciprian al Cartaginei, *Despre chipul fecioarelor*, traducere și note de Laura Pătrașcu, E.I.B.M.B.O.R, București, 2003, p. 106.

4. Derwas J. Chitty, *Pustia - cetatea lui Dumnezeu. O introducere în studiul monahismului egiptean și palestinian din timpul Imperiului creștin*, Ed. Sofia, București, 2010, p. 33.

5. Pierre Rafin, *Les rituels orientaux de la profession monastique*, Abbaye de Bellefontaine, 1992, p. 12.

*mine s-a învechit. Episcopului Serapion dați-i cealaltă rasă. Iar voi țineți haina de păr.*⁶

Într-un mod asemănător, avva Daniil a primit de la Sfântul Arsenie cel Mare, la moartea acestuia, „*haina [cojocul, n.n.] lui cea din piele și veșmântul cel alb de păr [pelerina, n.n.] și încălțămintele cele de coajă de finic*“⁷. Veșmintele părinților erau primite ca binecuvântare și sfințenie. De aceea, avva Daniil, după ce a primit hainele Sfântului Arsenie, spune: „*Eu, nevrednicul, le-am purtat pe ele ca să mă binecuvintez*“⁸.

O mențiune exactă asupra îmbrăcării unui monah este furnizată de *Istoria monahilor din Egipt*, scrisă după anul 394, probabil de diaconul Timotei Alexandrinul, unde se istorisește că avva Coprie și-a îmbrăcat ucenicul, ca semn al primirii acestuia în viața singuratică, cu „*levitonul – o haină lungă fără mâneci –, pe cap i-a pus culion..., apoi i-a pus și pelerina pe umeri, încingându-l cu un brâu de pânză*“⁹.

Hainele primite la consacrarea monahală erau păstrate cu o evlavie deosebită. Cu aceste haine mulți dintre monahi doreau să se înmormânteze, la trecerea lor din viața pământească. Cea mai importantă mărturie în acest sens ne este dată de un cuvânt din *Pateric*, de la avva Foca, care spune:

„Au obicei părinții egipteni să păstreze până la moarte levitonul cu care iau sfântul chip și culionul și cu dânsle să se îngroape, îmbrăcându-le numai duminica la Sfânta Împărtășanie și îndată strângându-le“¹⁰.

Grija monahilor din pustie față de veșmintele primite la călugărie este evidențiată și de următorul episod, desprins din viața avvei Theodor al Fermei:

„Odată au venit peste el trei hoți. Doi îl țineau și al treilea îi căra avutul. După ce i-au luat cărțile au vrut să-i ia și haina de călugărie, dar el le-a zis: «Haina lăsați-o!» Hoții n-au vrut. Atunci, smucindu-și

6. Sfântul Atanasie cel Mare, *Viața cuviosului părintelui nostru Antonie*, XC, în *Scrieri*, II, col. P.S.B., 16, traducere, introducere și note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 244.

7. *Patericul, ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale sfinților bătrâni*, Colecția alfabetică (Alf.), Avva Arsenie, 42, Editura Ortodoxă a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1993, p. 23.

8. *Ibidem*.

9. Timotei Alexandrinul, *Istoria monahilor din Egipt*, X, 9, traducere de arhim. dr. Ioasaf Popa, România creștină, col. „Glasul monahilor“, București, 1998, p. 93.

10. *Patericul*, Alf., Avva Dioscor, 3, p. 63-64.

măinile, i-a trântit la pământ pe cei care-l țineau. Hoții s-au speriat. Bătrânul le zice: «Nu vă temeți! Împărțiți lucrurile în patru părți, luați trei și lăsați una». Hoții au făcut întocmai, el primind, ca parte a lui, haina cu care mergea la biserică.»¹¹

Îmbrăcămintea monahală specifică anahoreților era formată din dulamă (tunică) fără mâneci, analav, culion, brâu, sandale, pelerină (rasă), care le acoperea umerii, și cojoc (melotă) din piele de capră. În mâini țineau toiagul. Lista completă a veșmintelor monahale folosite în secolul al IV-lea ne este dată de Evagrie în *Tratatul gnostic*¹² și Sfântul Ioan Casian în *Așezămintele mănăstirești*¹³. O scurtă descriere a acestora este utilă în înțelegerea rolului lor în definirea profilului spiritual și social al monahului.

Dulama, numită și leviton, colovion sau tunică, era elementul de bază în îmbrăcămintea monahilor. Se confecționa din in în chip de sac, cu tăieturi în partea superioară, pentru scoaterea mâinilor. În lungime, levitonul ajungea până ceva mai jos de genunchi. După Sfântul Ioan Casian, mânecile erau scurte doar până la coate ca să amintească mereu monahilor că „*le sunt tăiate toate faptele și lucrările acestei lumi*”¹⁴, iar pentru Evagrie, „*faptul că mâinile sunt goale arată cât de sincer este felul lor de a trăi*”¹⁵. Sozomen scrie, de asemenea, că „*monahii purtau haine fără mâneci, pentru a arăta că mâinile monahului nu trebuie să fie niciodată pregătite spre a face lucrarea celui viclean*”¹⁶.

Analavul (gr. *analavos*; lat. *subcinctoria, redimicula, rebracchiatoria*) era constituit din două fâșii de lână care, „*pornind de la ceafă și despărțindu-se în două în jurul gâtului, ocolesc scobiturile ambelor subsuori și se leagă pe dedesubt una de alta*”¹⁷. Scopul lui practic era strângerea levitonu-

11. *Patericul*, Alf., Avva Foca, 1, p. 234

12. Evagrie Ponticul, *Tratatul practic. Gnosticul*, Introducere, dosar, traducere și comentarii de Cristian Bădiliță, Polirom, Iași, 2003, p. 47-48

13. Sfântul Ioan Casian, *Așezămintele mănăstirești*, I, în *Scrieri alese*, col. P.S.B., 57, Traducere de prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu, Prefață, studiu introductiv și note de prof. Nicolae Chițescu, E.I.B.M.B.O.R, București, 1990, p. 111-119.

14. *Ibidem*, p. 116

15. Evagrie Ponticul, *op. cit.*, p. 47

16. Sozomen, *The Ecclesiastical History*, III, 14, în Ph. Schaff, H. Wace eds., *Nicene and post-Nicene Fathers, II*, T&T Clark, Edinburg / WM. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1998, p. 292-293.

17. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, p. 116-117

lui în jurul trupului. Pentru Evagrie, „*analavul care, în formă de cruce, le cuprinde umerii [monahilor], este un simbol al credinței în Hristos, care-ia în brațe pe cei blânzi, ascunde întotdeauna piedicile, făcând lucrarea lor fără nici un obstacol*”¹⁸.

Culionul (gr. *koukoulion*, lat. *cucullus*) avea forma unei glugi (capișon) care acoperea capul și umerii și era asemănător acoperământului folosit de țărani și copiii egipteni. Culionul era considerat „*un simbol al harului Mântuitorului nostru, Dumnezeu, care le apără mintea (adică partea călăuzitoare) și le încălzește pruncia în Hristos*”¹⁹. El era purtat în permanență și ziua, și noaptea, pentru a reaminti mereu monahilor să păstreze, „*prin imitarea acoperământului pruncilor, nevinovăția și simplitatea lor*”²⁰. El semnifică, deci, atât inocența și puritatea de care trebuie să dea dovadă monahii, cât și darul lui Dumnezeu care îi acoperă și îi călăuzește.

Brăul sau cingătoarea, pe lângă utilitatea practică, avea și un important rol spiritual. După Sfântul Ioan Casian, prin purtarea cingătorii, monahul era dator să se îndrepte cu sârguință spre toate ascultările care îi erau încredințate „*nu numai cu mintea, dar și cu trupul nestingherit de nicio îmbrăcămintă*”²¹. Pe de altă parte, cingătoarea era „*un semn nu fără importanță al sfințeniei, care se cere de la el*”, căci „*încingerea mijlocului și îmbrăcarea unei piei moarte înseamnă că el își asigură omorârea mădularelor în care sunt păstrate semințele patimilor și ale luxului*”²².

Sandalele nu erau obligatorii, pentru că monahii umblau în general desculți, ca toți ceilalți egipteni. Pentru unii, purtarea lor era chiar un prilej de sminteală²³. Totuși, dacă „*sănătatea plăpândă sau frigul de dimineață sau arșița amiezilor de vară*”²⁴ o impunea, folosirea sandalelor era îngăduită. Însă monahilor nu le era îngăduit să poarte în picioare sandalele atunci când „*se apropie de altar pentru a săvârși sau pentru a primi Sfintele Taine*”²⁵.

18. Evagrie Ponticul, *op. cit.*, p. 47

19. *Ibidem*, p. 47.

20. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, p. 116.

21. *Ibidem*, p. 119

22. *Ibidem*.

23. *Patericul*, Alf., Avva Râmleanul, 1, p. 203.

24. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, p. 118

25. *Ibidem*.

Pelerina (rasa) era o manta scurtă care acoperea gâtul și umerii monahilor. Pentru că, în epocă, pelerine similare erau folosite atât de clerici, ca veșmânt arhieresc, și apoi preoțesc, cât și de senatorii din lumea greco-romană, monahii se îngrijeau ca rasa lor să fie, ca aspect și valoare, cât mai neînsemnată.²⁶

Cojocul (melota, mantia) era o haină din piele de capră sau de oaie, purtată după modelul profeților Vechiului Testament. Se prindea la gât și cădea pe spate până în dreptul levitonului, adică până la genunchi²⁷. După Sozomen, monahii „se îmbrăcau cu haine din piei, în amintirea profetului Ilie ... pentru ca virtuțile lui să rămână, astfel, mereu în amintirea lor și, asemenea aceluia, să respingă ispitele trupești, să se întărească cu aceeași râvnă și să se silească spre practicarea aceleiași simplități, cu nădejdea la o răsplată la fel ca a aceluia.”²⁸

Nu toți monahii purtau toate aceste veșminte, unii dintre ei preferând mai multă simplitate. Sfântul Pavel Tebeul avea un veșmânt din frunze de palmier pe care singur și-l confecționase, pe care Sfântul Antonie cel Mare îl purta cu evlavie la Paști și Rusalii²⁹. Avva Serapion Sindonitul avea un singur veșmânt, un sindon de pânză pe care îl purta și iarna, și vara³⁰. Un cuvânt din Pateric sfătuiește, categoric, în acest sens: „Să nu ai în chilia ta haină spânzurată netrebuincioasă, că moarte îți este”³¹.

Veșmintele monahale erau deosebit de simple, fiind confecționate din materiale obișnuite. Sfântul Ioan Casian descrie astfel regula anahoreților egipteni în această privință: „veșmântul să fie atât de fără de valoare încât să nu se deosebească de al celorlalți bărbați care duc aceeași viață nici prin culoare, nici prin formă și să fie străin de orice grijă mai deosebită pentru îmbrăcămintă”³². Avva Pamvo sfătuia ca haina monahului să fie atât de simplă încât „să o pună afară din chilia lui trei zile și nimeni să nu

26. *Ibidem*, p. 117

27. Cuviosul Pahomie cel Mare, *Regulile monahale*, 2, Ed. Credința strămoșească, s.l., s.a., pp. 11-12; Paladie, *Istoria lausiacă (Lavsaiicon)*. *Scurte biografii de pustnici*, 32, traducere, introducere și note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1993, p. 69.

28. Sozomen, *op. cit.*, p. 292-293

29. Jerome, *The Life of Paulus the First Hermit*, 16, în Ph. Schaff, H. Wace eds., *Nicene and post-Nicene Fathers*, VI, ed. cit., 1998, p. 302.

30. Paladie, *op. cit.*, 37, p. 80.

31. *Patericul*, Colecția tematică (Tem.), XVII, 9, p. 373.

32. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, p. 115.

*o ia*³³. Când avva Isaac vede un călugăr venind la biserică cu un culion deosebit, îl alungă spunând: „*locurile cele de aici sunt ale călugărilor, iar el, mirean fiind, nu poate rămâne aici*”³⁴. Avva Moise purta mereu haine vechi și ponosite³⁵, iar despre avva Arsenie se spunea că, „*precum nimeni din palat nu purta mai bune haine decât dânsul..., așa nici în viața călugărească nimeni nu purta mai proaste decât dânsul*”³⁶. La fel se îmbrăca și avva Theodor al Fermei căci un părinte care vine la el îl găsește „*purtând o haină ruptă, având pieptul gol și ținând culionul dinainte*”³⁷.

Motivația acestei simplități extreme este dată de cuvântul avvei Dioscor: „*De ne vom îmbrăca cu îmbrăcămintea cea cerească, nu ne vom afla goi. Iar de nu ne vom afla purtând îmbrăcămintea aceea, ce vom face, fraților?... Multă rușine va fi nouă dacă, atâta vreme purtând noi chipul acesta, ne vom afla în ceasul de nevoie neavând îmbrăcămintea cea de nuntă*”³⁸.

Pe de altă parte, nu se poate spune că monahii nu se îngrijeau de curățenia veșmintelor lor. Ucenicii avvei Agathon își spălau la vremea potrivită hainele la râu³⁹. Simplitatea și, mai ales, necurăția veșmintelor nu erau acceptate la sfintele slujbe. Văzând că un frate vine mereu la biserică cu haine vechi și pline de cârpituri, avva Cronie îl ia în chilia sa și îi dă un leviton bun⁴⁰. După cuvântul Sfântului Ioan Casian, „*monahul, ca un ostaș al lui Hristos, trebuie să pășească mereu în ținută de război*”⁴¹. De aceea, semnificația spirituală a veșmintelor monahale va fi mereu urmărită și aprofundată, în timp, de purtătorii lor.

Consacrarea monahală în obștile Sfântului Pahomie cel Mare

În chinoviile Sfântului Pahomie cel Mare, cel ce dorea să intre în mănăstire nu era primit de îndată, ci rămânea câteva zile înaintea porții, după

33. *Patericul*, Alf., Avva Pamvo, 7, p. 191.

34. *Idem*, Alf., Avva Isaac, preotul Chiliilor, 8, p. 109.

35. *Idem*, Alf., Avva Moise, 8, p. 142.

36. *Idem*, Alf., Avva Arsenie, 4, p. 14.

37. *Idem*, Alf., Avva Theodor al Fermei, 27, p. 91.

38. *Idem*, Alf., Avva Dioscor, 3, p. 63-64.

39. *Idem*, Alf., Avva Agathon, 28, p. 28.

40. *Idem*, Alf., Avva Cronie, 5, p. 123.

41. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, IV, 5, p. 144.

Sfântul Ioan Casian „zece zile, și chiar mai mult”⁴², timp în care îi erau explicate regulile mănăstirești, cu precădere cele privitoare la lepădarea de lume, ascultare și rugăciune. Deși se arunca în genunchi înaintea fraților care treceau pe acolo, candidatul era înadins respins, privit cu aparent dispreț sau chiar jignit și batjocorit. Dacă se constata că el dovedește sinceră dorință de a intra în mănăstire, era primit ca novice și rânduit la diferite ascultări.

Procedura folosită este descrisă în *Regula* Sfântului Pahomie astfel:

„Dacă cineva, lepădându-se de lume, va veni la poarta mănăstirii să se numere în rândul fraților, nu va putea să intre deodată, ci mai întâi va anunța pe starețul mănăstirii și va rămâne câteva zile înaintea porții, va fi învățat Rugăciunea domnească și câțiva Psalmi, atât cât va putea. Cel ce-l învață să nu greșească cu ceva față de el, ca să poată acesta să se lepede de rudeniile sale și să disprețuiască propria sa voință. Dacă se va constata că este predispus la rugăciune și la toate faptele evlaviei monahale, va fi îndrumat în toate celelalte rânduieli pe care trebuie să le respecte și să le înfăptuiască, supunându-se lor, fie în adunarea obștească a frățimii, fie în casa celui la care va fi rânduit să stea.”⁴³

Unul dintre exemplele concrete este istorisit de Paladie în *Istoria lausiacă*: Sfântul Macarie Alexandrinul, dorind să învețe de la monahii din obștea Sfântului Pahomie nevoința călugărească, bate la poarta mănăstirii îmbrăcat în haine de lucrător, spunând marelui stareț: „Te rog, primește-mă în mănăstirea ta, ca să mă fac monah”. Însă Sfântul Pahomie răspunde: „Ai ajuns la bătrânețe și nu te mai poți nevoi. Frații de aici sunt nevoitori și nu poți purta ostenele lor. Și te vei sminti și vei pleca vorbindu-i de rău”. Și nu a fost primit „nici în prima zi, nici în a doua, până în ziua a șaptea”.⁴⁴

Motivația acestei pedagogii aparent radicale era legată de responsabilitatea mănăstirii pentru viața, sufletul și formarea novicei. Un bătrân explică aceste gesturi ucenicului său astfel:

„Ne-am temut însă că, primindu-te cu ochii închiși, ne vom face și pe noi vinovați de ușurință înaintea lui Dumnezeu, iar pe tine, lesne admis și fără zăbavă, mai înainte de a înțelege greutatea acestei viețuiri,

42. *Ibidem*, IV, 3, în *Scrieri alese*, p. 143.

43. Cuviosul Pahomie cel Mare, *op. cit.*, 49, p. 19.

44. Paladie, *op. cit.*, 18, p. 43.

*te vom face osândit la o mai mare pedeapsă dacă, în cele din urmă, ai părăsi-o sau ai rămâne mai departe, dar răcit sufletește*⁴⁵.

Cele mai importante scopuri ale acestei practici erau lepădarea de „faloasele veacului acestuia” și lepădarea de „povara mândriei”, după cum învață o altă pravilă, din secolul al IV-lea, a părinților egipteni. Pentru aceasta, candidatul trebuia „să stea vreo săptămână înaintea porților mănăstirești, niciun frate să nu intre în legătură cu el și nicio mângâiere să nu i se arate, ci, dimpotrivă, să-l privească cu dispreț și neplăcere”⁴⁶.

Rânduiala atribuită Sfântului Macarie Alexandrinul precizează, în plus: „Când cineva dintre mireni vrea să intre în mănăstire, să i se citească Regulamentul și să i se povestească toate rânduilele mănăstirești. Dacă va făgădui să îndeplinească toate, să fie primit între frați, după rânduială”⁴⁷. Novicii erau informați, cât mai exact, în legătură cu viața mănăstirească, pentru ca gestul lor să nu fie făcut, cumva, în necunoștință de cauză.

În obștile Sfântului Pahomie cel Mare, îmbrăcarea în haina monahală se făcea chiar la intrarea în mănăstire, după perioada de ispitire la poarta acesteia. Portarul îl conducea apoi pe noul frate la biserică, în timpul rugăciunii, când era prezentat obștii. Hainele vechi erau lepădate chiar atunci, ele rămânând la magazia mănăstirii. În Regula Sfântului Pahomie, momentul este descris astfel:

*„Se vor dezbrăca de pe el hainele cele mirenești, se va îmbrăca în haina monahală și se va încredința portarului, ca să-l ducă în biserică în timpul rugăciunii, în fața tuturor fraților, și va sta la locul rânduit.”*⁴⁸

Sfântul Ioan Casian precizează, în plus, că la momentul primirii în obște, „fiecare este despuiat de tot avutul de mai înainte, încât nici veșmântul cu care a venit nu-i e îngădui să-l mai păstreze. Adus în fața adunării fraților, este dezbrăcat de hainele lui și îmbrăcat de mâinile stareșului cu cele ale mănăstirii”⁴⁹.

45. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, IV, 33, p. 158.

46. *Rânduiala Sfinților Părinți Serapion, Macarie, Pafnutie și a altor 34 de stareți*, 7, în Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict, *Rânduilele vieții monahale*, Culegere alcătuită de Sfântul Teofan Zăvorățul, Ed. Sofia, București, 2005, p. 128-129.

47. *Rânduilele Sfântului Macarie Alexandrinul*, 23, în Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict, *op. cit.*, p. 136.

48. Cuviosul Pahomie cel Mare, *op. cit.*, 49, p. 19.

49. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, IV, 5, p. 144.

Hainele vechi erau păstrate la magazia mănăstirii până când noul venit făcea dovada deplină a statorniciei sale. În caz contrar, el era alungat, fiindu-i luate veșmintele mănăstirești și înapoindu-i-se propriile haine⁵⁰. Renunțarea la vechile haine era un semn văzut al renunțării noului frate la toate bunurile sale pe care, eventual, le adusese la mănăstire: „*Cel primit în mănăstire nu mai are stăpânire nici asupra celor aduse și nici chiar asupra sa. Iar dacă mai pe urmă, din pricina vreunei ispitiri, va voi să iasă din mănăstire, nimic nu poate primi îndărăt, în afară de îmbrăcămintea cu care a venit*”⁵¹. Dezbrăcarea hainelor mirenești și îmbrăcarea veșmintelor monahale era, în același timp, o conștientizare a lepădării reale de lume a noului frate, o îmbrăcare cu „*sărăcia lui Hristos*”⁵², dar și un simbol al noii vieți, mai înalte spiritual și mai pure, pe care novicele o începea.

După îmbrăcarea în haină călugărească, noul venit nu era considerat ca făcând parte din obște, ci era rânduit la diferite ascultări și încercări⁵³. Novicele era dat spre îndrumare unui bătrân, care era dator să-l învețe toate regulile practice și spirituale ale vieții călugărești: „*primindu-l..., avva să-i arate cum viețuiesc frații și la ce rânduieli va trebui să se supună*”⁵⁴. El se ocupa, în principal, de primirea și slujirea străinilor. Sozomen precizează că „*li se încredințau cele mai dificile activități; printr-o astfel de metodă, ei deveneau vrednici de traiul în comunitate*”⁵⁵. Abia după o astfel de perioadă de ispitire de cel puțin trei ani⁵⁶, novicele era primit în rândul monahilor.

În mănăstirile Sfântului Pahomie cel Mare, și implicit în toate mănăstirile cu viață de obște din acea perioadă, uniforma călugărească era, în general, aceeași. Regula Sfântului Pahomie precizează explicit: „*două levitoane și unul vechi, o rasă mai lungă, care să acopere gâtul și umerii, cojocul cu care își acoperă corpul, sandalele, două culioane, cingătoarea și toiagul*”⁵⁷. Levitonul (tunica) era din in, nu avea mâneci și era lung până la

50. *Ibidem*, IV, 6, p. 144.

51. *Rânduielile Sfântului Macarie Alexandrinul*, 24, 25, în *op. cit.*, p. 136.

52. Sfântul Ioan Casian, *op. cit.*, IV, 5, p. 144.

53. *Ibidem*, IV, 7, p. 144.

54. *Rânduiala Sfinților Părinți Serapion, Macarie, Pafnutie și a altor 34 de stareți*, 7, în *op. cit.*, p. 129.

55. Sozomen, *op. cit.*, III, 14, p. 293.

56. Paladie, *op. cit.*, 32, p. 69.

57. Cuviosul Pahomie cel Mare, *op. cit.*, 81, p. 25.

genunchi⁵⁸. Rasa (pelerina) era tot din in. Culionul acoperea capul și umerii și avea înscris pe el semnul crucii din purpură, precum și un semn distinctiv al mănăstirii și al casei din care făcea parte monahul⁵⁹. Rasa se folosea la biserică, trapeză și diferite adunări, dar era interzisă folosirea ei la lucru în câmp sau în cuprinsul mănăstirii⁶⁰. Culionul, sandalele și cojocul erau, de asemenea, obligatorii: „*Nimeni nu poate să umble prin mănăstire sau să vină la adunare sau la masă fără culion și cojoc. ... Nimeni nu poate să meargă la adunare sau la masă nefiind încălțat cu sandale*“⁶¹. În schimb, când se împărțeau, monahii lepădau cingătorile, sandalele și cojoacele, rămânând cu culioanele⁶².

Făgăduințele monahale la Avva Șenuti

Prima referire la un jurământ solemn care se depunea la intrarea în mănăstire apare în scrierile despre obștile avvei Șenuti din Atripe, Egipt, de influență pahomiană. Spre sfârșitul secolului al IV-lea, când comunitatea sa a numărat 30 de membri, avva Șenuti a strâns frații și i-a îndemnat să facă o făgăduință scrisă, prin care se angajau să păstreze unitatea și egalitatea între ei, în tot ceea ce privea atât programul spiritual, cât și traiul de fiecare zi: hrana, îmbrăcămintea ș.a. Făgăduințele au devenit, apoi, o regulă pentru toți cei ce intrau în mănăstire, frații fiind îndatorați să le depună solemn, în mijlocul obștii. Documentul era primit de mai marele comunității și păstrat în arhiva mănăstirii.⁶³

Făgăduința se făcea în fața sfântului altar, după cum menționează chiar avva Șenuti: „*Niciodată să nu intre cineva în mănăstire ca să se călugărească până ce nu s-a lepădat mai întâi de averi și nu a făgăduit în fața altarului întocmai după formula pe care au folosit-o și pronunțat-o și frații ca legământ, mărturisit cu gura lor în prezența lui Dumnezeu*“.⁶⁴ Jurământul era scris, semnat de candidat și se păstra în arhiva mănăstirii.

58. *Ibidem*, 2, p. 12; Paladie, *op. cit.*, 32, p. 69

59. Paladie, *op. cit.*, 32, p. 69; Cuviosul Pahomie cel Mare, *op. cit.*, 99, p. 27.

60. Cuviosul Pahomie cel Mare, *op. cit.*, 61, p. 23; 101, p. 28.

61. *Ibidem*, 91, p. 27; 101, p. 28.

62. Paladie, *op. cit.*, 32, p. 69.

63. H. Leclercq, *Cénobitisme*, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, II, 2, Paris, 1925, col. 3105.

64. *Ibidem*, col. 3116.

El avea următorul conținut: „*Mărturisesc înaintea lui Dumnezeu, în sfântul Său locaș, încât cuvântul pe care îl rostesc cu gura mea să-mi fie martor: îmi voi păzi trupul de orice întinare, nu voi fura, nu voi jura strâmb, nu voi minți, nu voi săvârși răul pe ascuns. Dacă voi călca ceea ce făgăduiesc, să nu intru nicidecum în împărăția cerurilor, deși am văzut-o. Dumnezeu, înaintea Căruia am pronunțat legământul, are să pedepsească atunci sufletul și trupul meu, dacă voi călca așezământul pe care l-am făcut*“⁶⁵.

Este posibil ca impunerea unui asemenea jurământ de fidelitate și ascultare să fi fost determinată de rațiuni disciplinare. Chiar și așa, apariția și apoi generalizarea ritualului depunerii făgăduințelor au avut rol deosebit de important pentru dezvoltarea ulterioară a monahismului.

Rânduielele călugăriei în Palestina

Conform tradiției locale, alcătuirea slujbei de tundere în monahism, cel puțin în forma ei primară, îi este atribuită Sfântului Hariton Mărturisorul, întemeietorul primelor obști monahale în Palestina, în secolul al IV-lea⁶⁶. Rânduiala sa a fost preluată mai întâi de Sfinții Teoctist și Eftimie cel Mare, iar apoi de Sfântul Sava cel Sfințit. Sfântul Hariton a folosit, probabil, unele elemente specifice vieții monahale din regiune la acea dată, despre care amintește și Sfântul Chiril al Ierusalimului, în *Cateheze*, vorbind despre „*tagma monahilor și a fecioarelor, a celor care duc în lume o viață asemenea îngerilor*“⁶⁷.

În Palestina, tipicul consacării monahale cuprindea nu doar rostirea făgăduințelor și primirea veșmintelor specifice, ci și schimbarea numelui. Fericitul Ieronim consemnează, în acest sens, la începutul secolului al V-lea: „*Am văzut pe unii care, după ce au renunțat la viața lumească, și-au schimbat numai haina și numele, nu și faptele, rămânând aceiași ca și mai-nainte*“⁶⁸. Rânduielele i s-a adăugat, apoi, și tunderea părului, căci Ioan Moshu istorisește,

65. *Ibidem*, col. 3116-3117.

66. Sfântul Nicolae Velimirovici, *Proloagele de la Ohrida. Viețile Sfinților însoțite de Cântări, Cugetări, Luări aminte și Predici pentru fiecare zi a anului*, II, Ed. Cartea Ortodoxă / Egumenița, 2005, p. 418.

67. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, IV, 24, E.I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 62.

68. Fericitul Ieronim, *Epistola către Rustic*, în *Despre datoriile preoților și monahilor*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007, p. 62-63.

la începutul secolului al VII-lea, despre David, o căpetenie de hoți, care este primit în mănăstire, tuns și îmbrăcat în schima călugărească⁶⁹.

Rânduielele călugăriei după Sfântul Vasile cel Mare

Primirea începătorilor în mănăstire era condiționată, în obștile vasiliene, de o atentă cercetare a motivațiilor acestui gest, dar și de o studiere a caracterului și temperamentului tânărului frate.

Toți doritorii de viață călugărească erau primiți în mănăstire, căci „*este periculos să respingem pe aceia care, prin noi, se apropie de Hristos și doresc să poarte jugul cel bun al Lui*”⁷⁰. În același timp, însă, nu li se îngăduia să intre în mănăstire celor „*cu picioarele nespălate*”⁷¹, adică celor care se aflau departe de împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, pentru că nici ei nu se foloseau cu nimic, pe frații din obște îi tulburau, iar în afară creau doar confuzie și sminteală.

Începătorii erau primiți cu știrea tuturor fraților, „*pentru ca să se și bucure și să se și roage toți împreună*”⁷². Noii veniți erau cercetați cu răbdare și înțelepciune și fiecăruia i se rânduia de către egumen cele de folos: celor înaintați duhovnicește - învățături depline, celor începători – ascultări potrivit caracterului și temperamentului lor. Toți, însă, indiferent de starea lor la intrarea în mănăstire, erau ispitiți pentru a li se verifica răbdarea și statornicia. Mărturisirea, chiar publică, a păcatelor anterioare și îndepărtarea hotărâtă de acestea erau două dintre condițiile obligatorii ale smeririi sufletului. Cei bogați, cu precădere, erau supuși la astfel de încercări, pentru ca mândria și fala pentru situația lor materială din lume să nu îi împiedice să se dăruiască întru totul vieții îngerești⁷³. Cei căsătoriți erau primiți doar „*înaintea mai multor martori*”⁷⁴ care primesc declarația neofitilor privitoare la consimțământul soților. Toți începătorii erau rândușiți în grija unui părinte duhovnicesc, care să-i îndrume în viața de mănăstire.

69. *Limonariu sau Livada duhovnicească*, 143, Editura Ortodoxă a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1991, p. 137.

70. Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mari*, 10, I, în *Scrieri, II. Asceticele*, col. P.S.B., 18, E.I.B.M.B.O.R., București, 1989, p. 240.

71. *Ibidem*.

72. Idem, *Regulile mici*, 112, în *op. cit.*, p. 364.

73. *Ibidem*, 10, II, p. 241.

74. *Ibidem*, 12, p. 242.

Referitor la vârsta primirii începătorilor, Sfântul Vasile cel Mare considera că orice vârstă este potrivită celor care doresc să plece pe drumul vieții călugărești. Chiar și celor mai tineri le este îngăduită aceasta. Cei orfani erau primiți din inițiativa și voința obștii. Pentru cei care aveau părinți și erau aduși de către aceștia la mănăstire, primirea se făcea înaintea mai multor martori. Însă copiii nu erau integrați obștii de călugări, ci erau crescuți separat, în cadrul mănăstirii. Locuința, masa și locul de învățatură ale tinerilor se aflau departe de chiliile monahilor, atât pentru liniștea acestora din urmă, cât și pentru ca tinerilor să nu le scadă respectul față de cei mai bătrâni. Doar rugăciunile rânduite se făceau în comun.

Perioada de cercetare a noilor veniți se încheia, în obștile vasiliene, la momentul depunerii voturilor monahale. În legătură cu timpul potrivit pentru depunea voturile monahale, Sfântul Vasile cel Mare recomandă ca aceasta să nu se facă la vârstă fragedă, ci la momentul deplinei maturități, „*cu consimțământ și judecată proprie, după ce rațiunea s-a dezvoltat deplin*”⁷⁵. Momentul va fi ales „*după multă cercetare și deliberare, pe care se cade să i se îngăduie să și-o facă [fratele] singur în mai multe zile, ca să nu-i dăm impresia că îl răpim*”⁷⁶, precum și după o atentă cântărire a vieții lui de până acum din partea egumenului și a conducerii obștii.

În Epistola 199 adresată Sfântului Amfilohie de Iconium, scrisă în anul 375, marele ierarh recomandă ca fecioarele să nu fie primite a depune voturile înaintea vârstei de 16-17 ani. Textul respectiv a devenit Canonul al XVIII-lea al Sfântului Vasile cel Mare⁷⁷:

„Făgăduințele făcute Domnului le admitem din clipa în care vârsta omului a ajuns la maturitatea judecății. Într-adevăr, nu-i drept să socotim valabile declarațiile unor copile, ci numai când acestea au ajuns la mai mult de 16 sau 17 ani, fiind deplin stăpâne pe gândirea lor și dacă, după ce au fost supuse unei destul de îndelungate cercetări, ele au stăruit, după ce au cerut cu insistență și după ce s-au rugat, să fie primite, abia atunci pot fi numărate între fecioare”⁷⁸.

75. *Ibidem*, 15, IV, p. 246.

76. *Ibidem*.

77. Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 32005, p. 394-395.

78. Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 199*, XVIII, în *Scrieri, III*, col. P.S.B., 12, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 401-402.

Aceeași recomandare era făcută și monahilor: „Și pentru ei se cuvine să se procedeze tot așa, întrebându-i și primind din partea lor făgăduința lămurită”⁷⁹.

Slujba călugăriei trebuia făcută înaintea ierarhului locului: „ca martori ai consimțământului să fie luați primații Bisericii”⁸⁰, atât pentru sacralitatea momentului, cât și pentru responsabilizarea fratelui începător. Obștea întreagă era, de asemenea, prezentă. Candidatului i se puneau mai multe întrebări precise, la care trebuia să dea răspunsuri ce nu mai lăsau nicio îndoială asupra dorinței sale de a petrece în mănăstire.

Primirea în monahism este însoțită de oferirea hainelor călugărești specifice. Fiecare element de vestimentație era primit de noul monah cu bucuria dobândirii unei arme de luptă împotriva duhurilor necurate, dar și cu responsabilitatea mărturisirii către lume a noii sale condiții. Pentru marele sfânt capadocian, haina monahală „anunță în mod public pe fiecare și-i mărturisește promisiunea (făcută) pentru o viață după Dumnezeu, încât cei cu care ne întâlnim cer de la noi și o acțiune (conduită) corespunzătoare”⁸¹. Dintre hainele călugărești, este amintit în chip special brâul (cingătoarea), atât pentru tradiția ascetică veche a purtării acestuia, cât și pentru semnificația lui simbolică deosebită⁸².

Rânduiala tunderii în monahism la Sfântul Dionisie Areopagitul

Sfântul Dionisie Areopogitul descrie slujba tunderii în monahism în lucrarea sa *Despre ierarhia bisericească*. La vremea scrierii acestei lucrări, rânduiala era săvârșită în biserică, în cadrul Sfintei Liturghii, cu prezența obștii monahale. Candidatul venea în fața Sfântului Altar, rămânând în picioare, și răspundea la întrebările pe care i le adresa preotul săvârșitor al slujbei. Monahul era povățuit să renunțe nu numai la lume, ci și la amintirile, gândurile și patimile sufletești legate de ea, căci „renunțarea nu numai la viață împărțită, ci și la închipuiri arată cea mai desăvârșită iubire de

---

79. *Ibidem*, p. 402; Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 396-397.

80. Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mari*, 15, IV, p. 246.

81. *Ibidem*, 22, III, p. 259.

82. *Ibidem*, 23, p. 260.

înțelepciune (filozofie) a monahilor, manifestată în cunoașterea poruncilor unificatoare⁸³.

După depunerea făgăduințelor, novicelui i se tunde părul, arătându-se prin aceasta „viața curată manifestată în forme diferite, care nu înfrumusețează urâtenia gândită de minte..., ci o înalță, prin frumuseți care nu sunt omenești, ci unitare și singulare (monahale), la cea mai mare asemănare dumnezeiască⁸⁴, și i se dăruiau hainele călugărești specifice. Noul monah era apoi felicitat și îmbrățișat de întreaga comunitate, iar la sfârșitul Sfintei Liturghii era chemat la împărtășirea cu Preacuratele Taine.

Tunderea în monahism în obștea Sfântului Teodor Studitul

Regula Sfântului Teodor Studitul prevedea ca orice nou venit, fie că provenea dintr-o altă mănăstire, fie că venea din lume, să fie primit în bolnița mănăstirii vreme de două-trei săptămâni, timp în care era inițiat în viața comunității. „Dacă rămânea statornic în dorința sa, egumenul, după ce îi prezenta ceea ce se aștepta de la el, îl povățuia în legătură cu regulile mănăstirii și îl primea în obște.⁸⁵

Slujba tunderii în monahism se săvârșea cu aprobarea egumenului, în mijlocul comunității monahale. Novicele se întindea la pământ, înaintea sfântului altar și a fraților, care se rugau pentru el⁸⁶. După săvârșirea ritualului călugăriei, noul monah primea hainele specifice, în conformitate cu rânduiala bizantină. Regula Mănăstirii Studion consemnează că toți monahii primeau câte două cămăși, două tunici de lână, o pelerină largă (rasă) tot din lână, două culioane, o haină de lucru, sandale, cizme și ciorapi lungi.⁸⁷ Recomandarea Sfântului Teodor Studitul era aceea ca monahul să nu acorde o atenție deosebită îmbrăcăminții, ci dobândirii virtuților sufletești: „*Podoaba călugărului este să fugă de orice împodobire. Căci frumusețea călugărului*

83. Sfântul Dionisie Areopagitul, *Ierarhia bisericească*, VI, 3, în *Opere complete*, Paideia, București, 1996, p. 95.

84. *Ibidem*.

85. *Rule of the Monastery of St. John Stoudios in Constantinople*, ver. A, [24], în John Thomas, Angela Constantinides Hero eds., *Byzantine monastic foundation documents*, I, 4, Dumbarton Oaks, Washington, 2000, p. 108.

86. *Ibidem*.

87. *Ibidem*, [37], p. 1114-1115.

*nu stă în gingășie și strălucire, ori în continua îngrijire a trupului... Mai degrabă să umblăm neîngrijiți, prost îmbrăcați, cu rasele roase, cu camilafcele ponosite și la celelalte fără istețime*⁸⁸.

Împotriva practicii de a săvârși asupra unui monah și slujba schimei mici, și a celei mari, Sfântul Teodor Studitul consideră că o astfel de rânduală nu este conformă cu teologia Bisericii. Sfântul scrie astfel ucenicilor în Testamentul său: „Nu tunde pe nimeni în chipul cel mic al călugăriei și după aceea în cel mare, pentru că chipul este unul singur, ca și Botezul”⁸⁹. În conformitate cu această concepție echilibrată, practica monahală a pus mereu un semn de egalitate între anahoretism și cenobitism. În plus, rânduală cvasi-identică care se folosește la cele două tunderi demonstrează că ea este de fapt o singură slujbă, care se poate aplica la una sau alta dintre cele două situații menționate.

Prescripții canonice referitoare la timpul tunderii în monahism

Hotărârile Sinoadelor ecumenice și locale din primele secole creștine nu au consemnat referiri amănunțite la slujba tunderii în monahism. Există, însă, câteva dispoziții canonice legate de timpul de ispitire canonică și de îmbrăcămintea monahală.

Pentru participanții la cel de-al treilea sinod local de la Gangra (340), haina monahală, singură, nu este un semn al virtuții. De aceea, sinodul a condamnat atitudinea disprețuitoare a eustațienilor care, „din asceză părută, întrebuințează haina învelitoare... ca și cum prin aceasta ar avea dreptatea”⁹⁰. Acești monahi disprețuiau pe cei care purtau haine mirenești, purtând, în schimb, în mod fățarnic, haine aspre, prin care doreau să-și arate viața virtuoasă.

Canonul 40 al Sinodului trulan (691-692) reafirmă obligativitatea unei perioade de ispitire pentru monahi înaintea depunerii votului: „Se cuvine ca noi să nu primim fără ispitire (și) fără de vreme pe cei ce își aleg viața singuratică (monastică), ci să păzim și în privința lor rânduală predani-

88. Sfântul Teodor Studitul, *Cuvinte duhovnicești*, 21, Editura Ortodoxă a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1994, p. 78.

89. Idem, *Testamentul*, în *op. cit.*, p. 294.

90. Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 222.

*sită nouă de către Părinți*⁹¹. Timpul de ispitire era fixat de Canonul 41 al aceluiași sinod la trei ani, în mănăstire, la care se adăuga încă un an în afara ei, pentru deplin încredințare a vocației candidatului: „*Cei din cetăți sau sate, voind să se retragă în locuri închise și să-și poarte loruși grijă în singurătate, li se cade ca mai întâi să intre în mănăstire și să se deprindă cu viața schimnicească, și vreme de trei ani să se supună în frica lui Dumnezeu întâistătorului mănăstirii*”⁹².

Slujba călugăriei se săvârșea doar cu încuviințarea și în prezența starețului sau a stareței mănăstirii. Analizând cazul unor monahi care nu trăiau în ascultare de egumenul lor, Sinodul local de la Constantinopol din anul 861 a precizat prin Canonul 2 atât necesitatea prezenței starețului la momentul călugăriei, cât și a legăturii duhovnicești ce trebuie stabilită între proestos și monahi încă din prima zi a viețuirii în mănăstire:

*„Nimeni să nu se învrednicească de schima monahicească fără de prezența celui ce este dator să-l primească la ascultare și să aibă stăpânire peste el și să făgăduiască că va purta grijă de mântuirea sufletului lui, fiind acela, firește, bărbat iubitor de Dumnezeu și proestos de mănăstire și destoinic de a mântui sufletul adus de curând lui Dumnezeu.”*⁹³

Prezența starețului la călugăria unui frate era o garanție a responsabilității conducătorului de obște față de fiecare novice, care se manifesta printr-o legătură a dragostei duhovnicești, dar și printr-o grijă practică pentru viața și faptele acestuia. Atenționând asupra acestui aspect al vieții mănăstirești, Canonul 3 al aceluiași sinod îndemna stareții la mai multă purtare de grijă pentru turma sufletească încredințată și chiar pedepsea cu afurisania pe cel care nu se străduia să aducă înapoi pe monahii plecați din mănăstire⁹⁴.

Pentru călugărițe, Sinodul local de la Cartagina din anul 419 stabilise deja prin Canonul 126 că depunerea voturilor monahale înainte de 25 de ani este îngăduită în situații excepționale⁹⁵, înțelegând astfel că limita aceasta de vârstă exista în practica curentă a Bisericii din acea vreme.

91. *Ibidem*, p. 141.

92. *Ibidem*, p. 144.

93. *Ibidem*, p. 337.

94. *Ibidem*, p. 338.

95. *Ibidem*, p. 328.

***Rânduielei liturgice
referitoare la slujba tunderii în monahism***

Un important document referitor la rânduiala tunderii în monahism în epoca bizantină îl reprezintă *Codex Barberini graecus 336* datat în secolul al VIII-lea. Codexul reprezintă o copie realizată în sudul Italiei după *Euchologhionul* în uz, la acea dată, al Patriarhiei ecumenice de Constantinopol. Euchologhionul cuprinde și rânduiala tunderii în monahism, cea mai veche păstrată într-un manuscris liturgic.

Codex Barberini atestă existența în tipicul slujbei de călugărie a momentelor importante prezente și astăzi în ritual: făgăduințele monahale; tunderea părului, despre care se spune că semnifică retezarea și iertarea păcatelor: „*să-l învrednicească împreună cu tăierea părului și de iertarea păcatelor*”⁹⁶; schimbarea numelui, semn al înscrierii noului călugărit într-o logică divină: „*Domnul să înscrie numele fratelui nostru (N) în cartea vieții*”⁹⁷; și primirea hainei monahale: „*îmbrac-o în lumina sfințeniei și în veșmântul cumișeniei*”⁹⁸.

La opt zile de la călugărie, monahului i se scotea culionul în cadrul unui ritual special⁹⁹.

Concluzii

Prezentarea succintă a principalelor etape de dezvoltare a ritualului tunderii în monahism în primele secole creștine atestă existența unei tradiții comune, chiar dacă ușor diferențiate, în diferite regiuni ale Imperiului bizantin. Exprimând rezumativ idealurile și principiile monahismului ortodox, ritualul consacrării unui novice reprezintă un domeniu de studiu, încă insuficient exploatat, privitor la semnificațiile teologice și mistice ale vieții monahale dintotdeauna.

---

96. *Codex Barberini graecus 336*, [244], în diac. Ioan I. Ică jr., *op. cit.*, p. 1014.

97. *Ibidem*, [247], p. 1015.

98. *Ibidem*, [259], p. 1021.

99. *Ibidem*, [255], pp. 1018-1019.